

Fókuszban a megosztáson alapuló gazdaság és platformjai. Beszámoló a pozsonyi share.techsummit konferenciáról

Sharing economy and its platforms in focus Report on the share.techsummit conference

BÁLINT DÓRA, TÓTH MARCELL LÁSZLÓ

BÁLINT Dóra: tudományos segédmunkatárs, MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, Regionális Kutatások Intézete; 7621 Pécs, Papnövelde u. 22.; balintd@rkk.hu; <https://orcid.org/0000-0003-1054-5904>

TÓTH Marcell László: PhD-hallgató, Széchenyi István Egyetem, Regionális- és Gazdaságtudományi Doktori Iskola; 9026 Győr, Egyetem tér 1.; toth.marcell@sze.hu; <https://orcid.org/0000-0003-1221-0956>

Dóra BÁLINT: junior research fellow, Institute for Regional Studies, Centre for Economic and Regional Studies, Hungarian Academy of Sciences; Papnövelde u. 22., H-7621 Pécs, Hungary; balintd@rkk.hu; <https://orcid.org/0000-0003-1054-5904>

Marcell László TÓTH: PhD student, Doctoral School of Regional Sciences and Business Administration, Széchenyi István University; Egyetem tér 1., H-9026 Győr, Hungary; toth.marcell@sze.hu; <https://orcid.org/0000-0003-1221-0956>

2018. március 15-én Pozsonyban rendezték a megosztáson alapuló gazdaság szereplői számára a *share.techsummit* nemzetközi konferenciát. A pozsonyi székhelyű Techsummit Events által szervezett egynapos találkozó során panelbeszélgetések, workshopok és expó várta a résztvevőket, akik 15 országból, főként Nyugat- és Közép-Európából, intézmények szerint pedig az Európai Parlamentből, startupoktól, a közszférából, valamint a tagállamok döntéshozó testületeiből érkeztek. Ahogy David Čajko, a konferencia főszervezője is utalt rá, a rendezvény elsődleges célja az érintettek közti párbeszéd kialakítása és tapasztalatcseréje volt.

A megosztáson alapuló gazdaság koncepciójának nincs egységesen elfogadott definíciója. Lényege, hogy az információs és kommunikációs technológiák által lehetővé vált a magánszemélyek és vállalkozások számára, hogy kihasználjanak kapacitásaikat (például ingatlan) rendelkezésre bocsássák egymás számára, harmadik fél (vagy hagyományos szolgáltató) közbeiktatása nélkül. A megvalósuló tranzakciók elméletben a társadalom bármely, internet-hozzáfé-

réssel rendelkező tagját összeköthetik, ám kihasználatlan kapacitással elsősorban a magasabb jövedelműek rendelkeznek, ami determinálja a felhasználók körét. Nem csupán a megosztás módja, hanem a részvétel típusa is eltér a hagyományos tevékenységektől, hiszen a magánszemélyek szolgáltatóként és fogyasztóként is jelen lehetnek ugyanazon a felületen, amire az angol *prosumer* kifejezés utal. Utóbbi fogalom a marketing területén jelent meg a cselekvés-orientált fogyasztás leírására (Nyirő 2012). A megosztáson alapuló gazdaság (*sharing economy*) a technológiai fejlődés egyik terméke, mely a közeljövőben 160–572 milliárd euróval járulhat hozzá a gazdasági növekedéshez (Európai Bizottság 2016). Árnyszabályozás közepén tartozik, hogy a monopolhelyzetben lévő platformok sok esetben a fennálló adózási és szabályozási keretek kikerülésével jutnak versenyelőnyhöz a hagyományos szolgáltatókkal szemben.

A rendezvény panelbeszélései és szekciói öt téma köré csoportosultak, utalva a koncepció legfontosabb kihívásaira: a dinamikus változó jelenség lehetséges jövőbeli irányai (1), a versenyképes vállalkozói környezet kialakítása (2), az innováció hosszú távú előnyei (3), a felhasználók, a platformok által foglalkoztatott munkaerő védelme (4), valamint az európai nagyvárosok tapasztalatai a helyben működő megosztáson alapuló kezdeményezésekről (5).

A koncepció jövőjével kapcsolatban (1) a kutatók és a platformok képviselői egyetértettek abban, hogy a megosztáson alapuló gazdaság gyors változása miatt nehéz a jövőre vonatkozó, hosszú távon érvényes megállapításokat tenni. A beszélgetés során a platformok szabályozását tartották a legfontosabb kulcskérdésnek a növekedés szempontjából, mivel ez határozza meg, hogy hol és milyen formában végezhetik a tevékenységüket. A rendezvényen Amsterdam önkormányzatának képviselői mutatták be a város helyi törekvéseit, mely a tilítás helyett évi 60 napban korlátozza az Airbnb-n az ingatlanok kiadását.

A résztvevők köre miatt a vállalkozói környezet (2) és a startupkultúra is erőteljes hangsúlyt kapott a témák között. Branislav Kmet, a magánszemélyek gépjárműveit megosztó Carrivederci vagy Ondřej Krátký, a hivatásos sofőröket célzó taxiapplikáció, a Liftago vezérigazgatója bemutatta a platformok alapításának és működésének hátterét. Az elhangzottakból leszűrhetjük, hogy a kezdeményezések mérete és profilja mellett üzleti modelljük is változatos, így komoly kihívás megtalálni a releváns kutatási kérdéseket a megosztáson alapuló gazdaságról.

A koncepcióval kapcsolatban elsősorban a megosztáson alapuló gazdaság társadalmi hasznát emelték ki (3). A bizalom és a társadalmi tőke elősegítése a hosszú távú előnyök egyike, mivel a tranzakciók többsége ismeretlenek között megy végbe. Ahogy Botsman (2017) is megállapítja, az információs korban a bizalom az intézmények helyett egyre inkább a magánszemélyek felé irányul. Ehhez és a foglalkoztatott munkaerő védelméhez (4) kapcsolódik, hogy a regisztrált tagok száma vajon a platformok sikerének fokmérője-e, valamint hogy milyen a platformok által nyújtott szolgáltatások színvonala. Az értékelő rendszerek lehetővé (sőt kötelezővé) teszik a tranzakcióról való visszajelzést,

egyfajta minőségbiztosítást segítenek elő és kiszűrik az esetleges problémás felhasználókat – bár, ahogy Slee (2015) is összefoglalja a jelenséget bíráló könyvében, felemás sikerrel.

Mivel a megosztáson alapuló gazdaság tevékenységei elsősorban kritikus tömeghez, így nagyvárosokhoz kötődnek, ezért a rendezvényen több beszélgetésben és szekcióban foglalkoztak a városi terekre gyakorolt hatásokkal (5). Itt is a legnagyobb platformok, az Airbnb és Uber működése volt előtérben, a kisebb cégek és a városi közlekedésben megjelenő helyi autó- és kerékpármegosztó cégek mellett.

Például az Airbnb, a globális turisztikai ipar második legértékesebb cége (Wall Street Journal 2017) egyetlen ingatlant sem birtokol, csupán az online térben köti össze a keresletet és kínálatot, melyek után szolgáltatási díjat számol fel. A felhasználók tranzakcióinak azonban számos lokális hatása van – elsősorban a turisztikai desztinációknak számító világvárosokban –, így például a dzsentifikáció (Dudás et al. 2017) vagy a kihasználatlan ingatlanokkal rendelkező magasabb jövedelmű csoportok révén a társadalmi egyenlőtlenségek növelése (Robinson et al. 2015). A globális szereplők mellett helyi kezdeményezéseket is találhatunk, ahol a tranzakció típusa vagy a platform által megcélzott felhasználóbázis (például Miutcánk.hu) miatt még erőteljesebben koncentrálódnak a felhasználók. A konferencia utolsó programpontjaként kerekasztal-beszélgetés értékelte az európai városok sharing economyról alkotott véleményét. A résztvevők közül volt, aki nemzetközi jelentőségű európai fővárosból érkezett (Klemens Himpele – Bécs, Nanette Schippers – Amszterdam), illetve szerepet kaptak szlovák közép- és nagyvárosok (Patrik Žák – Trencsén, Radoslav Mížera – Poprád) előadói is. Nem meglepő módon a nyugat-európai szakemberek rendelkeztek nagyobb tapasztalattal a megosztáson alapuló gazdaság működéséről, a szlovákiai városok inkább innovációkövetők.

Előbbiekén kívül előadást tartott a koncepció támogatásának és minden napokba való beépítésének élén járó Észtország parlamenti képviselője, Kalle Palling, aki az e-demokrácia megoldásait emelte ki az elektronikus szavazástól a megosztáson alapuló közlekedésig. A sokszor egyoldalúan, túlzott elvárásokkal felruházott vagy betiltott koncepció platformjait Martijn Arets, az Utrechti Egyetem kutatójának workshopja foglalta össze, ahol kataszterének bemutatása után (melyet több mint 400 interjú alapján készített el a holland kezdeményezésekről) a résztvevők belekóstolhattak egy alkalmazás létrehozásának gyakorlati kihívásaiba is.

A konferencia számos kérdést vetett fel a koncepcióval kapcsolatban, de általános konklúzióként levonhatjuk, hogy a megosztáson alapuló gazdaság terjedése megállíthatatlan, így nemcsak a geográfusok és közgazdászok, de más tudományterületek számára is teret követel a vizsgálata.

Irodalom

- Botsman, R. (2017): *Who can you trust. How technology brought us together, and why it may drive us apart.* BBS PublicAffairs, New York
- Dudás, G., Vida, Gy., Kovalcsik, T., Boros, L. (2017): A socio-economic analysis of Airbnb in New York City. *Regional Statistics*, 1., 135–151. <http://doi.org/cr4x>
- Európai Bizottság (2016): A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának. A közösségi gazdaságra vonatkozó európai menetrend. COM(2016) 356 final. Európai Bizottság, Brüsszel <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/16881/attachments/2/translations/hu/renditions/native> (Letöltés: 2018. május 16.)
- Nyíró N., Csordás T., Horváth D. (2012): Mindenki másképp vesz részt: A közösségrészvétel marketing-megközelítései kritikusan elemzése. *Médiakutató*, 3., 97–114.
- Robinson, L., Cotten, S. R., Ono, H., Quan-Haase, A., Mesch, G., Chen, W., Stern, M. J. (2015): Digital inequalities and why they matter. *Information, Communication & Society*, 5., 569–582. <http://doi.org/cr4z>
- Slee, T. (2015): *What's yours is mine: Against the sharing economy.* Scribe Publications, London
- Wall Street Journal (2016): *The billion dollar startup club.* <https://www.wsj.com/graphics/billion-dollar-club/?co=Airbnb> (Letöltés: 2018. május 20.)